

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระเทพคุณาภรณ์ (พุทธ วุฑฒิตตโต) The propagation of buddhism by phrathepkhunaporn (phut vutthitto)

พระครูนิกรวรประทีป (ประทีป วราภ)¹

Phrakrunikornvoraphatip (Prateep varapho)

วัดชนะ กัลยาณพัฒนากุล² พระศรีสุทธิพงษ์³

Wattana Kalyapattakul, Phrasrisuttipong

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระเทพคุณาภรณ์(พุทธ วุฑฒิตตโต) มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท 2) เพื่อศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระเทพคุณาภรณ์ (พุทธ วุฑฒิตตโต) 3) เพื่อวิเคราะห์คุณภาพของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระเทพคุณาภรณ์ (พุทธ วุฑฒิตตโต) การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาภาคเอกสาร (Document Research) ผลการวิจัยพบว่า 1.การประกาศพระพุทธศาสนาจึงยึดหลักประโยชน์ของมหาชนเป็นที่ตั้ง ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของการสื่อสารธรรมในพระพุทธศาสนา โดยเป็นหลักและนโยบายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของเหล่าสาวก ทั้งนี้ก็เพื่อประโยชน์สุขแก่มนุษย์ โดยหลักการก็คือให้เกิดประโยชน์สุขตามพุทธประสงค์ 3ประการ คือ 1) ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ ประโยชน์ชาตินี้ 2) สัมปรายิกัตถประโยชน์ ประโยชน์ชาติหน้า 3) ปรมัตถประโยชน์ ประโยชน์อย่างยิ่ง พุทธพจน์นี้เป็นเครื่องชี้ชัดถึงบทบาทสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพราะพระพุทธองค์ประสงค์ให้เกิดเป็นประโยชน์แก่มหาชน เพราะฉะนั้นประโยชน์ 3 จึงเป็นความชัดเจนในคำสอน พุทธศาสนามุ่งหมายความสุขด้วยข้อปฏิบัติให้เกิดสุข มิใช่บรรลุด้วยความทุกข์หรือทุกคนเป็นอิสระสมบูรณ์จากกิเลสทั้งปวง จึงจะถือว่าเป็นความสุขที่เป็นจุดหมายปลายทางตามจุดมุ่งหมายในพระพุทธศาสนา 2. พระเทพคุณาภรณ์ (พุทธ เจริญศิลป์) มีผลงานด้านการทำงานพิเศษได้กระทำกิจในหน้าที่ของตนเองมา โดยเต็มความสามารถมีการออกตรวจตามวัดในเขตปกครองพร้อมการอบรมให้กับพระภิกษุสามเณรและประชาชนอีกทั้งโรงเรียนต่างๆ ด้านการก่อสร้างได้เป็นประธานจัดสร้างโรงเรียนภาษาไทยข้าหลวงโรงเรียนพระปริยัติดีทำหนึ่งหลัง สร้างศาลาการเปรียญชื่อน้ำสนธิสุขหนึ่งหลังชื่อว่าถึงสนธิสุข 9 หลังอุโบสถ 1 หลังหอสมุดศส 1 หลังได้สร้างกุฏิไว้หลายแห่งสถาปนาคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์หนึ่งหลังได้ทำการสอนทำวินัยด้วยตนเองบ้างหาครูมาประจำสำนักช่วยจัดสอนบ้างได้ปฏิบัติกิจวัตร

¹ พระนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์, E-mail.worrakrit6994@gmail.com

^{2,3} อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิตและพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ 11 ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม 2566

ของพระสงฆ์ตามปกติมีการทำวัดสวดมนต์ลงพระอุโบสถกระทำเป็นกิจวัตร ท่านเป็นพระนักพัฒนาผู้มีเมตตาธรรมสูง 3.การเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระเทพคุณาภรณ์ (พุฒ วุฑฒิตโต) ท่านแสดงธรรมแก่หลักธรรมที่แสดงบ่อยๆ คือ เมตตาธรรมและงานก่อสร้าง (นวกกรรม) หมายถึง งานสาธารณูปการ คืองานที่เกี่ยวกับการก่อสร้าง การบูรณปฏิสังขรณ์ การดูแลจัดการวัดเรื่องเสนาสนะและถาวรวัตถุต่างๆ ภายในวัด รวมถึงการทำให้วัดสะอาดร่มรื่นเป็นต้น เรียกรวมว่างานนวกกรรมลักษณะของเสนาสนะที่ดี สมควรแก่สมณะบริโภคใช้สอยโดยแท้ธรรมนิยมทั้งหมดนี้เป็นสิ่งที่ดีหรือเป็นการพัฒนาองค์กรที่ดีงาม ซึ่งพระเทพคุณาภรณ์ (พุฒ เจริญศิลป์) ได้ดำเนินการก่อสร้างวัดวาอารามหลายวัดเมื่อศึกษาจากประวัติของท่านนอกจากจะหางบประมาณมาก่อสร้างแล้วท่านยังควบคุมดูแลด้วยตนเองให้สิ่งปลูกสร้างสำเร็จเรียบร้อยตามวัตถุประสงค์ของเจ้าภาพ งานชิ้นแรกของท่านคือ พ.ศ. 2475 สร้างโรงเรียนภาษาไทยที่วัดหัวดงเหนือยาว 22 เมตรกว้าง 8 เมตรสองชั้นฉลองโรงเรียนได้รับพัดสำนักนายกรัฐมนตรี 1 เล่ม เป็นที่ประจักษ์แก่สังคม และได้สร้างพิพิธภัณฑสถานในการอนุรักษ์สิ่งของโบราณในท้องถิ่นวัดหัวดงเหนือและขอรับบริจาคจากญาติโยม จนมีสิ่งของโบราณที่ล้ำค่ามากมายในพิพิธภัณฑสถานวัดหัวดงเหนือ สามารถเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมในอดีตของชุมชนในท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ : การเผยแพร่,พระพุทธศาสนา,พระเทพคุณาภรณ์ (พุฒ วุฑฒิตโต)

Abstract

Research subject The propagation of Buddhism by Phra Thepkunaphorn (Put Wutthitto) aims to 1) to study the pilgrimage; 2) to study the pilgrimage in the Buddhist Sangvej, the place that appears in the Buddhist scriptures. Religion and 3) to analyze the pilgrimage in the Buddhist sanctuary that appears in the Buddhist scriptures. this research It is a qualitative research. by analyzing the data obtained from the study of documents by analyzing, **The research found that** 1. The proclamation of Buddhism is based on the principles of public interest as a location. which is an important principle of dharma communication in Buddhism mainly and the policy in propagating Buddhism to the disciples This is for the benefit and happiness of human beings. In principle, there are 3 benefits and happiness according to the Buddha's wishes: 1) Ditthammikattha benefits the benefit of this nation 2) the benefit Page Nation Benefit 3) Paramattha Benefit great benefit This word of Buddha clearly indicates the important role in the propagation of Buddhism 2. Phra Thepkunaphorn (Phut Charoensilp) has a special work performance, has done his duty to the best of his ability, has been inspected at temples in the administrative area, along with training for monks, novices and the people. both schools On the construction side, he was the chairman of the construction of a Thai language school after the Phra Pariyatti School made one. Build a pavilion for worship called Nam Santisuk, one after Santisuk 9, behind the chapel, one behind the Sangha Library, one after having built several cubicles, the Sangha Administration Council, Nakhon Sawan Province, one after teaching self-discipline some find a teacher to come to the office to help. Organized some teachings to practice the usual monks' routines. There is a temple making chanting in the Ubosot as a routine. He is a developer who has mercy on doing higher than Nakhon Sawan province. There will be a monk over 100 years old who is a clergyman of the gods and is a primate of Nakhon Sawan

บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ 11 ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม 2566

province. One of them is considered rare. The virtues of Phra Thepkunaphorn, he often preached about mercy as a means of sustaining the world, which Luang Por was adopted by his kindness, giving him the name of power and using the surname Charoensilp. In terms of mental development, the Venerable Luang Por Phra Thepkunaphorn advised monks and novices to chant prayers, pay homage to monks, perform morning observances, meditate, spread mercy as a basis for polishing the important defilements of the mind, waiting to surround the mind to be calm, prudent, have patience, tolerate, can be immune. Diseases in many worlds. In addition, it can be very useful in daily life. Developing people through education. In education, Phra Det Phra Thepkunaphorn has encouraged monks and novices, adopted children at temples to study the Dharma and Discipline. Wat Phrom Chariyawad School then encouraged to send them to higher classes. 3. The propagation of Buddhism by Phra Thepkunaphorn (Buddha Wutthitto) You are good at innovative work, referring to public utility work. is a work related to construction restoration Overseeing the temple's sanctuary and permanent objects within the temple, including keeping the temple clean and shady, etc. collectively known as good Sanasana inventions worthy of the contemporaries to consume. In fact, all these traditions are good or are good corporate development. Which Phra Thepkunaphorn (Phut Charoensil) has undertaken the construction of many temples when studying from his history, in addition to finding a budget to build, he also supervises the building by himself to complete the objectives of the host. His first work was in 1932, building a Thai language school at Wat Hua Dong Nuea, 22 meters long, 8 meters wide, two floors, celebrating the school receiving a copy of the Prime Minister's Office. and built a museum to preserve local antiques at Wat Hua Dong Nuea and request donations from relatives Until there are many valuable antiques in the Hua Dong Nuea Temple Museum. It can be a great place to study Buddhism and the past culture of the local community.

Keywords: propagation, Buddhism, PhraThepkunaphorn (Phut Wutthitto)

บทนำ

พระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทจะมุ่งปฏิบัติตนเองก่อน เมื่อสำเร็จแล้วค่อยสอนผู้อื่นภายหลัง การปฏิบัตินี้เรียกว่าการบำเพ็ญบารมี ซึ่งเป็นหลักธรรมหนึ่งที่จะทำให้บรรลุถึงพุทธภาวะแล้วจึงจะสั่งสอนพุทธบริษัทเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา หลังจากพระองค์ได้ค้นพบสัจธรรมแล้ว ก็ได้พระนามใหม่ตามที่ได้ตรัสรู้ธรรมว่า “พระพุทธเจ้า” หรือ “พระสัมมาสัมพุทธเจ้า” ได้ทรงประกาศพระสัจธรรมไว้ในโลก และสืบกันมาถึงปัจจุบัน ที่เรียกกันว่า พระพุทธศาสนา หรือ ศาสนาพุทธ อันได้แก่คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า นับแต่พระองค์ได้หมั่นงล่อแห่งพระธรรมไปสู่สังคมอินเดีย อันมีปัญจวัคคีย์เป็นปฐมในการแสดงพระธรรมเทศนาครั้งแรกแต่การเผยแผ่ที่จะให้ได้รับผลด้วยดีนั้น จำจะต้องวางแผนการเสียก่อน และต้องเป็นแผนที่รัดกุมทำให้อบอบที่สุด เมื่อวางแผนการไว้ดีแล้ว วิธีการก็ต้องให้สอดคล้องกันด้วยและต้องดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ด้วย มิฉะนั้นแผนการที่วางไว้ก็ไร้ความหมาย

บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ 11 ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม 2566

และการดำเนินงานเผยแผ่ที่นี่ย่อมปราศจากผลสำเร็จโดยสิ้นเชิง⁴ เพราะฉะนั้น พระพุทธเจ้าทรงใช้ ยุทธวิธีในการประกาศพระศาสนาอย่างแน่นอน จึงทรงประดิษฐ์ฐานระพุทธศาสนาได้สำเร็จ แต่ก่อนที่ แสดงให้เห็นชัดว่า เป็นยุทธวิธีรูปแบบอย่างไร คงต้องศึกษาทฤษฎีสัมัยใหม่ว่า ด้วยยุทธวิธีตาม กระบวนการวางแผนและการจัดการองค์การก่อน รูปแบบและวิธีการสอนของพระพุทธเจ้ามีมาตั้งแต่ สมัยพุทธกาลที่พระองค์นิยมใช้มากที่สุด คือ การใช้ข้ายคือพระญาณของพระองค์ในการตรวจสอบ สัตว์โลกว่าในเช้าวันนี้มีใครบ้างที่จะได้บรรลุนิพพาน จากนั้นจะทรงเสด็จไปโปรดและได้ผลบรรลุนิพพานที่ ทรงแสดงทุกคน ส่วนลีลาในการสอนของพระพุทธเจ้านั้นสามารถนำมาเป็นแนวทางการเผยแผ่ได้ คือ การสอนของพระพุทธเจ้าแต่ละครั้งมีคุณลักษณะซึ่งเรียกได้ว่า เป็นลีลาในการสอนมี 4 ประการ คือ

1. สันทัสนา อธิบายให้เห็นชัดเจนแจ่มแจ้ง เหมือนจูงมือไปดูให้เห็นกับตา
2. สมาทปนา ชักจูงใจให้เห็นจริงด้วย การชวนให้คล้อยตามจนต้องยอมรับและนำไป

ปฏิบัติ

3. สมุตเตชนา รั้งใจให้แก่วก้าบังเกิดกาลังใจ ปลุกใจให้มีอุตสาหะแข็งขัน มั่นใจว่าจะ ทำให้สำเร็จ อดทนต่อความเหนื่อยยาก

4. สัมปหังสนา ซโลมใจให้เข้มขึ้น รั้งแรง เบิกบาน ไม่เบื่อและเปี่ยมด้วยความหวังเพราะ เห็นประโยชน์ในการปฏิบัติ⁵

หลังจากที่พระอรหันตสาวกเกิดขึ้นในโลกครั้งแรก 60 องค์แล้ว พระพุทธองค์ทรงมั่น พระทัยว่าการแสดงธรรมมีผลอย่างแท้จริงด้วย เหตุดังกล่าวนี้พระองค์จึงตกลงพระทัยที่จะประดิษฐ์ฐาน พระพุทธศาสนาให้มั่นคงในโลกด้วยการประกาศและเผยแผ่พระศาสนาด้วยการแสดงธรรมโดย พระองค์เองและพระสาวกที่เป็นทูตที่มีในครั้งนั้น เมื่อพระองค์ทรงมั่นพระทัยอย่างนี้แล้วจึงได้รับสั่ง พระอรหันตสาวกทั้งหลายว่า “ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงเที่ยวจาริกเพื่อประโยชน์แก่ชนจำนวนมาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์แก่กุลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์อย่าไปทางเดียวกัน สองรูปจงแสดงธรรมมีความงามในเบื้องต้น มีความงามในท่ามกลางมีความงามในที่สุด จงประกาศ พรหมจรรย์พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะบริบูรณ์ครบถ้วน สัตว์ทั้งหลายที่มีธุลีในตาน้อยมีอยู่ยอม เสื่อมเพราะไม่ได้ฟังธรรม จักมีผู้รู้ธรรม ภิกษุทั้งหลายแม้เราก็จักไปตำบลอุรุเวลาเสนานิคมเพื่อแสดง ธรรม⁶

การเผยแผ่พระพุทธศาสนากระทำกันหลายรูปแบบ เช่น การปฏิบัติตนให้มีปฏิปทาน่า เลื่อมใส การสนทนา การแนะนำ การตอบปัญหาข้อข้องใจ และการแสดงธรรม เป็นต้น โดยที่ พระพุทธเจ้าประธานหลักในการเผยแผ่ให้พระสาวกยึดถือปฏิบัติในการแสดงธรรม คือให้มีเนื้อหา ต่อเนื่องกันไปตามลำดับ ชี้แจงแสดงเหตุผลให้เข้าใจชัดเจนในแต่ละประเด็น⁷ แสดงธรรมเพราะอาศัย ความเอ็นดูต่อสรรพสัตว์ มุ่งจะให้ประโยชน์แก่ผู้ฟัง แสดงธรรมโดยไม่เห็นแก่อาภิสสินจ้าง และไม่

⁴ จานงค ทองประเสริฐ, แผนการกุฎิสภาพของเจ้าชายสิทธัตถะ, พิมพ์ครั้งที่ 5, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สหธรรมิก จำกัด, 2537), หน้า 22.

⁵ พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต), พุทธวิธีในการสอน, (กรุงเทพมหานคร: โอเอ็นจีการพิมพ์, 2552), หน้า 45.

⁶ วิ.ม. (ไทย) 4/32/27.

⁷ อภ.ปญจก. (ไทย) 22/159/263.

บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ 11 ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม 2566

แสดงธรรมกระทบตนและผู้อื่น⁸ เมื่อพระสงฆ์มีความรู้ความสามารถ ได้เข้ามามีบทบาทในการช่วยพัฒนาสังคม ทำหน้าที่ในการพัฒนาตนพัฒนาองค์กรในรูปแบบที่หลากหลาย เมื่อมีการศึกษาถึงชีวประวัติของพระสงฆ์ที่ทำหน้าที่ในการพัฒนาสังคม ย่อมเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่คณะสงฆ์ เป็นการเชิดชูเกียรติประวัติให้แก่พระสงฆ์เหล่านั้น เนื่องจากบางครั้งผลงานที่พระสงฆ์ได้ทำ ไม่ได้นำมาศึกษาวิจัยกันอย่างจริงจังถึงกระบวนการที่พระสงฆ์เหล่านั้นทำหน้าที่เผยแพร่อยู่ จึงทำให้ไม่ทราบว่าเหตุปัจจัยใดที่ทำให้การทำงานของพระสงฆ์เหล่านั้นสัมฤทธิ์ผล เมื่อมีการเข้าไปศึกษาอย่างเป็นระบบ ก็จะเป็นประโยชน์ทางด้านวิชาการ ในการที่จะเข้าไปทราบและดำเนินตาม หรือแก้ไขปรับปรุงให้ถูกต้อง

จากการที่พระเทพคุณาภรณ์ (พุทธ เจริญศิลป์) อดีตเจ้าอาวาสวัดโพธาราม อดีตนครสวรรค์ เป็นพระนักการศึกษาสนับสนุนการศึกษาของสงฆ์ ท่านมีปฏิปทาน่าเลื่อมใสดงาม เป็นพระนักเทศน์นักเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีคุณูปการต่อคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ ทำกิจวัตรด้านการพัฒนาจิตใจ มีหลักการบริหารจัดการเป็นนักบริหารชั้นยอดมีคุณลักษณะ 3 ประการคือ 1.เก่งงาน 2.เก่งพระและเก่งคน 3.เก่งคิด งานพัฒนาวัดมีความสามารถมากในการวางแผนและการดำเนินงานการก่อสร้างโดยเฉพาะการคิดหน้าไม้ที่ท่านคิดได้รวดเร็วมาก ปฏิปทาอีกประเด็นหนึ่งเป็นนักสร้างบารมี เป็นนักสังคมสงเคราะห์ที่มีอายุยืนยาวเกินกว่า 100 ปี เป็นผู้ใฝ่การศึกษาและสนับสนุนการศึกษาของพระภิกษุสามเณรเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับพุทธศาสนิกชนทั่วไป

ดังนั้น จากปฏิปทาผลงานของพระเทพคุณาภรณ์ (พุทธ เจริญศิลป์) ที่กล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจจะการศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระเทพคุณาภรณ์ (พุทธ วุฑฒิตตโต) ในประเด็นเป็นต้นแบบการศึกษาของพระสงฆ์ในจังหวัดนครสวรรค์ รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนา รูปแบบการบริหารงาน คุณค่าและคุณูปการในการเผยแผ่ต่อสังคม ต่อพระศาสนา ต่อคณะสงฆ์ เพื่อนำเสนอคุณธรรมและการเผยแผ่ธรรมของพระเทพคุณาภรณ์ (พุทธ วุฑฒิตตโต) ที่เป็นประโยชน์แก่บุคคลทั่วไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท
2. เพื่อศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระเทพคุณาภรณ์ (พุทธ วุฑฒิตตโต)
3. เพื่อวิเคราะห์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระเทพคุณาภรณ์ (พุทธ วุฑฒิตตโต)

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระเทพคุณาภรณ์ (พุทธ วุฑฒิตตโต)” ในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Documentary Research) โดยมีการวิเคราะห์ข้อมูลจากคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา และวรรณกรรมพระพุทธศาสนาในยุคปัจจุบัน ทั้งในส่วนของที่เป็นหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และปฏิบัติการ มีวิธีการและขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับต่อไปนี้

⁸ วิ.จ. (ไทย) 7/294 /89 – 94.

บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ 11 ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม 2566

1. ศึกษาข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่ ข้อมูลจาก พระไตรปิฎก อรรถกถา ทั้งฉบับภาษาบาลีและภาษาไทย
2. ศึกษาข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) ได้แก่ ส่วนที่เป็น คำอธิบายจากเอกสาร หนังสือ และตำราต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ ในสังคมไทย
3. ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร (Documentary Research) โดยวิเคราะห์ (1) การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive analysis) (2) การตีความหมาย (Interpretation) และ (3) การสังเคราะห์ (Synthesis) เกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาใน สังคมไทยที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาเถรวาท และ วรรณกรรมในยุคปัจจุบันโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Technique) เพื่อนำเสนอวิเคราะห์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระเทพคุณาภรณ์ (พุ่ม วุฑฒิตตโต) ในสังคมไทย
4. นำเสนอข้อมูลที่ได้ศึกษามาเชิงพรรณนา

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาวิเคราะห์เชิงเอกสารผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัย พบว่า

1. การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้าท่านั้น เป็นต้นตำรับหลักการนิเทศศาสตร์ กล่าวคือ จะทรงตั้งจุดมุ่งหมายในการสอนว่าทรงกำหนดจุดมุ่งหมายแต่ละครั้งเพื่ออะไร แล้วก็ทรง เตรียมเนื้อหาหรือเรื่องที่จะสอนไปตามลำดับความยากง่ายไปพร้อมๆ กัน และทรงคำนึงถึงตัวผู้รับ การสอนหรือผู้รับสารด้วยว่า เขาจะสามารถเข้าใจและจะนำไปใช้ประโยชน์อย่างไร ซึ่งจะทำให้เกิด ความรู้สึกรักอยากเรียนรู้ และสนใจเอาใจใส่มากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะเทคนิคและวิธีสอนก็ทรงมีไว้หลาย รูปแบบ และวิธีการดังกล่าวก็ทำให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้าในขณะนั้น มีบุคคลทุก ชั้นวรรณะเลื่อมใสศรัทธา จนทำให้เกิดการอุปสมบทตามและสามารถบรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์เป็น จำนวนมาก ดังที่ปรากฏในพุทธประวัติ ถึงแม้บางคนจะมีได้อุปสมบทก็ตาม แต่ก็ได้น้อมนำหลักพุทธ ธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิตที่สงบสุขทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชนและสังคม ทำให้เกิดความ เจริญรุ่งเรืองทั้งฝ่ายอาณาจักรและศาสนจักรมาโดยตลอดการสอนของพระพุทธเจ้าแต่ละครั้งมี คุณลักษณะซึ่งเรียกได้ว่า เป็นลีลาในการสอนมี 4 ประการ คือ 1. สันถัสสนา อธิบายให้เห็นชัดเจน แจ่มแจ้ง เหมือนจูงมือไปดูให้เห็นกับตา 2. สมာทปนา ชักจูงใจให้เห็นจริงด้วย การชวนให้คล้อยตาม จนต้องยอมรับและนำไปปฏิบัติ 3. สมุตเตชชา เราใจให้แกล้วกล้าบังเกิดกำลังใจ ปลุกใจให้มีอุตสาหะ แข็งขัน มั่นใจว่าจะทำให้สำเร็จ อดทนต่อความเหนื่อยยาก 4. สัมปหังสนา ชโลมใจให้เข้มแข็ง ร่าเริง เบิกบาน ไม่เบื่อและเปี่ยมด้วยความหวังเพราะเห็นประโยชน์ในการปฏิบัติ

2. การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระเทพคุณาภรณ์ (พุ่ม วุฑฒิตตโต)

1) ด้านปฏิบัติ หลวงพ่อจัดชีวิตให้เป็นระเบียบไว้อย่างดี เช่น การวางแผนในความมี ชีวิตประจำวันไว้อย่างเป็นเวลา ได้แก่การจำวัด การสวดมนต์ การออกบิณฑบาต การทำงานในแต่ละ วัน เป็นต้น จิตของหลวงพ่อก็มีพลังซึ่งเรื่องต่อไปนี้ ช่วยเสริมให้หลวงพ่อมีพลังจิตสูงยิ่งขึ้นได้แก่เรื่อง ที่ว่า การตั้งโปรแกรมจิต ความกตัญญู การปล่อยวางและผู้มีใจอันธรรมครองอยู่ ฯลฯ

2) ด้านการแสดงธรรมเทศนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระเทพคุณาภรณ์ (พุ่ม วุฑฒิตตโต) ท่านใช้หลักเมตตาธรรมและพรหมวิหารธรรมของท่านเป็นพระนักพัฒนาผู้มีเมตตาธรรม อย่างสูง และกว่าในจังหวัดนครสวรรค์จะมีพระภิกษุอายุเกิน 100 ปีเป็นพระราชาคณะชั้นเทพเป็นเจ้า

บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ 11 ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม 2566

คณะจังหวัดนครสวรรค์ขึ้นมาชั่งกึ่งหนึ่งถือว่าหาได้ยาก คุณธรรมของพระเทพคุณาภรณ์ท่านมักจะเทศน์เรื่องเมตตาธรรมเป็นเครื่องค้ำจุนโลก หลักโพชฌงค์ 7 หลักอิทธิบาท 4 เป็นต้น

3) ด้านนวัตกรรมการก่อสร้างท่านไปเป็นเจ้าของาวาสวัดไต่ท่านก็ดำเนินการก่อสร้างถาวรวัตถุในวัดนั้นจนเจริญรุ่งเรืองเป็นที่ประจักษ์ในวงการคณะสงฆ์และพุทธศาสนิกชนทั่วไป

3. วิเคราะห์คุณูปการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระเทพคุณาภรณ์ (พุ่ม วุฑฒิตตโต)

1) งานด้านการปกครอง ในด้านการปกครองนั้นพระเทพคุณาภรณ์ (พุ่ม วุฑฒิตตโต) ท่านได้ทำเป็นตัวอย่างแก่คณะสงฆ์ในส่วนรวมเป็นใหญ่ซึ่งท่านมีแนวทางในการปฏิบัติ กล่าวคือ ด้านการบริหารจัดการพระเดชพระคุณหลวงพ่อบุญพระเทพคุณาภรณ์เป็นนักบริหารชั้นยอดในวงการนักบริหารคณะสงฆ์ทราบกันมานานแล้วมีผู้ศรัทธาเลื่อมใส เคารพ ยำเกรง ในพระรัตนตรัยน้อมนำเอาหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาของท่านไปประพฤติปฏิบัติถึงจุดหมายในการสอนของพระพุทธเจ้า จึงมุ่งเน้นไปที่ประโยชน์ของมหาชนเป็นที่ตั้งหลวงพ่อบุญท่านได้มีแนวทางการปกครองดังนี้ 1.เป็นนักบริหารจัดการ 2.เก่งงาน 3.เก่งคิด

2) งานด้านการศึกษา ในเรื่องการศึกษาในช่วงที่ท่านเป็นเจ้าอาวาสวัดกุฎีทองพ.ศ. 2464 นั้น ท่านริเริ่มในการสอบธรรมวินัยมีนักเรียนสมัครสอบ 30 รูปจึงมีการเปิดสนามสอบขึ้นในปีนั้น ซึ่งเป็นแห่งแรกในจังหวัดนครสวรรค์ปีต่อๆ มา ก็มีพระเถระสอบไล่ได้เปรียญธรรมเพิ่มขึ้นทุกปี จนถึง พ.ศ. 2522 มีพระภิกษุ สามเณร สอบเปรียญและนักธรรมได้เป็นร้อยรูปในสำนักวัดโพธาราม ซึ่งมีพระเดชพระคุณพระเทพคุณาภรณ์เป็นเจ้าสำนักเรียน มีพระมหาสายดิ่ง ฐิตสุโข เป็นอาจารย์ใหญ่มีนักเรียนนักธรรม 158 รูป นักเรียนบาลี 175 รูป รวม 333 รูป เป็นนักเรียนที่มีนักเรียนธรรมและบาลีมากที่สุดของประเทศไทยในสมัยนั้น (ยกเว้นส่วนกลางก็กม.)

3) ประสพการณ์ด้านการเจริญวิปัสสนากรรมฐาน พระเทพคุณาภรณ์ (พุ่ม เจริญศิลป์) ท่านมีสมาธิ ท่านได้กล่าวว่าตามปกติใจของมนุษย์ย่อมเลื่อนลอยไม่อยู่นิ่งโดดจากอารมณ์ หนึ่งไปสู่อีกอารมณ์หนึ่ง เมื่อเป็นเช่นนี้กำลังปัญญาที่มีน้อยลง แต่ถ้าใจมันคงอยู่ในสิ่งเดียวคิดแต่สิ่งนั้นจนกว่าจะสำเร็จแล้วจึงหันไปหาสิ่งอื่น สิ่งทั้งหลายที่ทำการก็ย่อมสำเร็จไปด้วยดีเสมอ ยังมีหน้าที่สำคัญเพียงใด ก็ยังต้องใช้สมาธิมากขึ้นเพียงนั้นคนที่จิตใจเป็นสมาธิ นั้น เป็นลักษณะของคนที่แข็งแรง คนที่มีสมาธิอยู่เสมอ จะหลับเมื่อใดตื่นเมื่อใดก็ได้ตามที่ปรารถนา ร่างกายก็จะได้รับการพักผ่อนเป็นอย่างดี สมอที่ปลูกไปไร่สามารถประกอบกิจธุระประจำวันได้สำเร็จไปด้วยดี

4) คุณธรรมที่เด่นชัด คือ ปฏิปทาจริยาวัตรของพระคุณท่านนั้นงามมากกล่าวได้ว่าเป็นพระสงฆ์เถระในหัวเมืองที่มีสมณสาธูปเรียบร้อยดีงามอยู่ในเกณฑ์ชั้นนำเข้าผู้ใหญ่ได้สนิทใจอย่างไม่เคอะเขิน โดยคุณธรรมที่เด่นชัดสรุปได้ดังนี้ 1.มีเมตตาธรรมต่อคนทั้งหลาย 2.มีความกตัญญูกตเวทิตาธรรมมั่นคง 3.มีความอุตสาหะนำหมู่คณะพระสังฆาธิการปกครองมั่นคง 4.บำเพ็ญตนเป็นร่มเงาร่มโพธิ์ร่มไทรให้แก่ภิกษุสามเณรและคณะสงฆ์

กล่าวโดยสรุป หลวงพ่อบุญเป็นพระสงฆ์ที่มีคุณธรรมดังกล่าวข้างต้นเสมอต้นเสมอปลาย ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด มีความเสียสละกำลังใจกำลังกายกำลังทรัพย์ในการสร้างถาวรวัตถุและสร้างศาสนทายาทไว้สืบต่อพระพุทธศาสนาต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากการทำการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่า ยังมีประเด็นที่น่าสนใจที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของผู้วิจัยได้ทำการวิจัยไปแล้วนั้นสมควรที่จะต้องมีการนำไปศึกษาค้นคว้าวิจัยต่อไป เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ละเอียดและเป็นประโยชน์มากยิ่งขึ้น ดังนี้

บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ 11 ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม 2566

จากการทำการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่า ยังมีประเด็นที่น่าสนใจที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยไปแล้วนั้นสมควรที่จะต้องมีการนำไปศึกษาค้นคว้าวิจัยต่อไป เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจที่ละเอียดและเป็นประโยชน์มากยิ่งขึ้น ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ควรนำเนื้อหาทางของพระเทพคุณาภรณ์ (พุทธ เจริญศิลป์) ที่สำคัญ น่าสนใจไปผลิตเป็นสื่อประกอบการสอน เพื่อให้ให้นักเผยแผ่และผู้ศึกษาได้นำไปเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติ ให้เกิดประโยชน์ต่อบุคคล สังคม ประเทศชาติและพระพุทธศาสนาสืบต่อไป

2) ในการประชุมคณะสงฆ์ระดับอำเภอ จังหวัด ผู้บริหารควรนำแนวทางการ ออกแบบการก่อสร้างของพระเทพคุณาภรณ์ (พุทธ เจริญศิลป์) มาใช้และแจ้งที่ประชุมคณะสงฆ์ให้ รู้ทันร้านวัสดุอุปกรณ์ก่อสร้างในการใช้วัสดุอุปกรณ์ที่ได้มาตรฐานราคายุติธรรม

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษารั้งต่อไป

ในประเด็นเกี่ยวกับการวิจัยในอนาคตผู้วิจัยเห็นว่ายังมีบางประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเผยแผ่ธรรมของพระเทพคุณาภรณ์ (พุทธ เจริญศิลป์) ยังต้องศึกษาต่อไป ซึ่งประเด็นที่ผู้วิจัยเห็นสมควรว่า จะต้องมีการศึกษากันต่อไปมีดังต่อไปนี้

- 1) ศึกษาวิเคราะห์การเผยแผ่ธรรมของพระราชมวงคลวัชราจารย์ (หลวงปู่พัฒน์ ปุณฺณกาโม)
- 2) ศึกษาวิเคราะห์การเผยแผ่ธรรมของพระราชมวงคลวัชริสาร (หลวงปู่ชอุ่ม กตสาโร)
- 3) ศึกษาวิเคราะห์บทบาทการเผยแผ่ธรรมของพระนิโรธรักขิต (หลวงปู่สุนทร ขตติโก)

เอกสารอ้างอิง

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2539. พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

จำนงค ทองประเสริฐ.2537. แผนการกุฏิสถาปนาของเจ้าชายสิทธัตถะ. พิมพ์ครั้งที่ 5.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สหธรรมิก จำกัด.

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). 2542. พุทธวิธีในการสอน. กรุงเทพมหานคร: โอเอ็นจีการพิมพ์.